

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.2218>**О. Ющик,**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
юридичного факультету

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Т. Продан,

кандидат юридичних наук, асистент,
асистент кафедри кримінального права
юридичного факультету

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

СТАН КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ВИГЛЯДІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Вступ. Результати соціальних досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, свідчать про високий рівень домашнього насильства, незахищеність дітей, жінок, літніх людей, які найчастіше страждають від проявів агресії з боку осіб, пов'язаних з ними спільним побутом. Рівень кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства за останні роки свідчить про його зростання. Показником зростання рівня таких кримінальних правопорушень є те, що жертви таких посягань частіше звертаються до правоохоронних органів, указуючи на ознаки насилля в сім'ї і заподіяння їм неправомірної шкоди. Одним із факторів такої швидкої тенденції до збільшення цього показника є те, що такий вид кримінального правопорушення по суті все більше виходить із категорії латентності на відміну від 2019 року, коли мало хто звертався про факт вчинення цього кримінального протиправного діяння, і це кримінальне правопорушення залишалося в більшості випадків латентним, що не можна сказати про реалії сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питання, пов'язані з учиненням і станом кримінальних правопорушень у вигляді

домашнього насильства досліджували такі науковці: О.О. Дудоров, І.В. Жук, П.В. Ковальова, О.В. Кравець, К.А. Новікова, Т.О. Павлова, В.Ф. Примаченко, М.І. Хавронюк, В.В. Шпіляевич, А.М. Ященко.

Постановка завдання. Мета роботи – дослідження стану кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства протягом 2019–2020 років, а також аналіз застосування щодо осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення, обмежувальних заходів, передбачених статтею 91-1 КК України.

Емпіричною базою дослідження стали: 1) статистичні дані Генеральної прокуратури України за період 2019–2020 роки; 2) статистичні дані Держкомітету статистики України за період 2019–2020 роки; 3) 460 кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством, за період 2019–2020 роки.

Виклад основного матеріалу. З огляду на статистичні дані Генеральної прокуратури України загальна кількість кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства є досить значною (табл. 1) [1]. За останній рік цей показник характеризується швидким зростанням загальної кількості кримінальних правопорушень.

Зокрема, цей показник у 2020 році зріс більше ніж у 2 рази порівняно з 2019 роком. До того ж станом на 6 липня 2021 року обліковано у звітному періоді 1507 кримінальних правопорушень, що на 221 кримінальне правопорушення більше порівняно з 2020 роком (станом на цей період – 1286 кримінальних правопорушень), що свідчить про те, що відбувається швидкий темп зростання кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства. На нашу думку, одним із факторів такої швидкої тенденції до збільшення цього показника є те, що такий вид кримінального правопорушення по суті все більше виходить із категорії латентності на відміну від 2019 року, коли мало ще хто повідомляв про факт вчинення такого кримінально протиправного діяння, і це кримінальне правопорушення залишалося в більшості випадків латентним, що не можна сказати про реалії сьогодення.

що коефіцієнт цього кримінального правопорушення у 2020 році зріс на 2,75 одиниць порівняно з попереднім роком.

Аналізуючи місце домашнього насильства у структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, ми спостерігаємо, що частка таких кримінальних правопорушень є незначною (рис. 2) [1].

За даними рис. 2, у 2019 році частка домашнього насильства у цій структурі

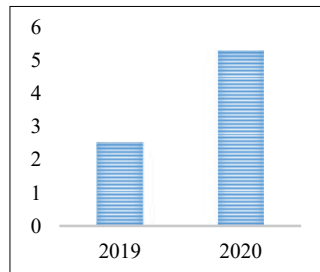

Рис. 1. Коефіцієнт кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства на 100 тисяч населення (2019–2020 рр.)

**Таблиця 1
Рівень і динаміка кількості кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства (2019–2020 рр.)**

Роки	2019	2020
Всього вчинено кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства	1068	2213
Динаміка, у % до попереднього року	–	+107

Точніше оцінити стан кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства можна шляхом аналізу зміни коефіцієнтів кримінальних правопорушень цього виду в розрахунку на 100 тисяч усього населення (рис. 1) [1; 2].

Унаслідок аналізу даних ми спостерігаємо, що вчинення домашнього насильства протягом досліджуваного періоду найінтенсивнішим було у 2020 році (5,28). З аналізу отриманих даних ми робимо висновок,

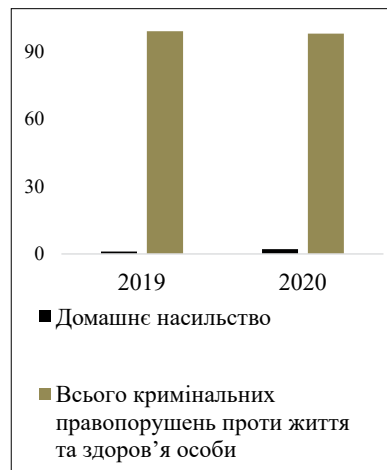

Рис. 2. Структура кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства

складала всього 1%, а в 2020 році – 2,1%. Проте, аналізуючи зміни у структурі за досить невеликий проміжок часу, ми спостерігаємо негативну тенденцію – збільшення частки кількості кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства у структурі кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи, що свідчить про те, що цей вид кримінально протиправного діяння стає все більш суспільно небезпечним.

Варто, зазначити, що такий показник, як «географія» ми будемо досліджувати за допомогою аналізованих кримінальних проваджень (вибірка – 460 судових справ), пов'язаних із домашнім насильством. Це пояснюється тим, що статистика Генеральної прокуратури України не

містить відомостей про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень в областях і містах України. Тому для більш детального аналізу стану кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства ми звернулися до Єдиного державного реєстру судових рішень, адже за його допомогою ми можемо знайти відомості про «географію» цього виду кримінального правопорушення.

Виходячи з аналізу отриманих даних, ми можемо зробити висновок, що динаміка кількості аналізованих нами кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством, у всіх областях помітно зросла (табл. 2) [3]. У 2020 році стабілізації цього показника на минулорічному рівні не спостерігалось в жодній області.

Таблиця 2

Рівень і динаміка кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства в областях і містах України (2019–2020 рр.)

Області, міста	2019	2020
1	2	3
АР Крим	–	–
Вінницька	6	14
Динаміка у % до попереднього року	–	+133,3
Волинська	1	8
Динаміка у % до попереднього року	–	+700
Дніпропетровська	8	14
Динаміка у % до попереднього року	–	+75
Донецька	7	24
Динаміка у % до попереднього року	–	+242,8
Житомирська	12	25
Динаміка у % до попереднього року	–	+108,3
Закарпатська	6	11
Динаміка у % до попереднього року	–	+83,3
Запорізька	1	10
Динаміка у % до попереднього року	–	+900
Івано–Франківська	2	12
Динаміка у % до попереднього року	–	+500
Київська	1	15
Динаміка у % до попереднього року	–	+1400
м. Київ	3	12
Динаміка у % до попереднього року	–	+300

Закінчення таблиці 2

1	2	3
Кіровоградська	1	10
Динаміка у % до попереднього року	–	+900
Луганська	3	11
Динаміка у % до попереднього року	–	+266,6
Львівська	11	21
Динаміка у % до попереднього року	–	+90,9
Миколаївська	6	16
Динаміка у % до попереднього року	–	+166,6
Одеська	9	14
Динаміка у % до попереднього року	–	+55,5
Полтавська	3	13
Динаміка у % до попереднього року	–	+333,3
Рівненська	2	13
Динаміка у % до попереднього року	–	+550
Сумська	7	14
Динаміка у % до попереднього року	–	+100
Тернопільська	3	16
Динаміка у % до попереднього року	–	+433,3
Харківська	2	21
Динаміка у % до попереднього року	–	+950
Херсонська	9	19
Динаміка у % до попереднього року	–	+111,1
Хмельницька	4	7
Динаміка у % до попереднього року	–	+75
Черкаська	2	6
Динаміка у % до попереднього року	–	+200
Чернігівська	1	8
Динаміка у % до попереднього року	–	+700
Чернівецька	6	9
Динаміка у % до попереднього року	–	+50

Суттєве збільшення такого показника спостерігається у Волинській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Тернопільській і Чернігівській областях. Натомість ми спостерігаємо, що в Дніпропетровській, Закарпатській, Львівській, Одеській, Хмельницькій та Чернівецькій областях кількість кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства збільшилася найменше порівняно з іншими областями.

Використовуючи дані таблиці 2, вважаємо можливим провести розрахунок середнього показника кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства в регіонах України. За результатами отриманих даних ми дійшли висновку, що протягом періоду, який аналізується, більшість кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства припадає на Західну Україну (рис. 3) [3].

Рис. 3. Середній показник кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства в регіонах України (2019–2020 рр.)

Зокрема, на вказаний регіон припадає 121 кримінальна справа щодо кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства (або 27%). Найменш кримінально активними є два регіони України, а саме Центральна та Східна Україна, на

які припадає 15% усіх кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства.

Аналізуючи кримінальні провадження (вибірка – 460 судових справ), пов'язані з домашнім насильством, ми звернули увагу на співвідношення кількості застосованих обмежувальних заходів до загальної кількості обвинувальних вироків.

З огляду на отримані дані впливає цікавий факт, що загалом обмежувальні заходи не застосовують до осіб, які вчинили домашнє насильство (рис. 4) [3].

Ми спостерігаємо досить негативну картину: якщо взяти середній показник за два роки, то впливає, що лише в 2,7% аналізованих нами судових вироків поряд із покаранням застосовувались обмежувальні заходи. Більше того, ми бачимо, що лише 10 областей застосовували

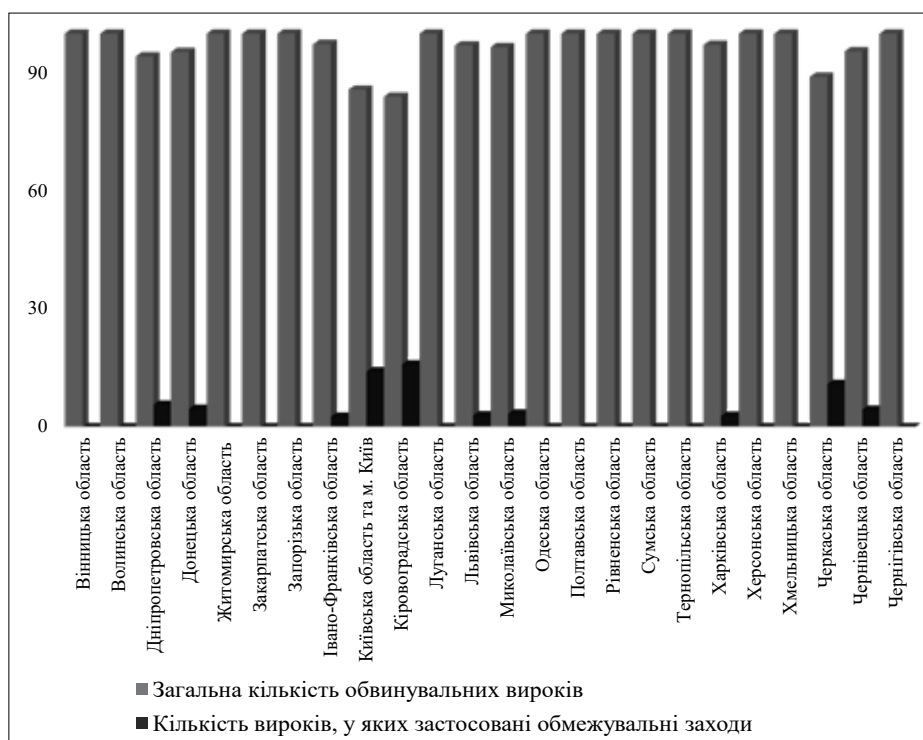

Рис. 4. Співвідношення кількості застосованих обмежувальних заходів до загальної кількості обвинувальних вироків, у % (2019–2020 рр.)

обмежувальні заходи протягом аналізованого періоду, а саме: Дніпропетровська, Донецька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Харківська, Черкаська, Чернівецька області та м. Київ. Застосування обмежувальних заходів найчастіше простежується у Кіровоградській області (16%), а рідше – в Івано-Франківській (2,7%), Львівській (3%), Миколаївській (3,5%) та Харківській (2,9%) областях, показники за цими областями перебувають практично на одному рівні. На перший погляд можна припустити, що в більшості випадків застосовують такий вид покарання, як позбавлення волі, тому в застосуванні обмежувальних заходів відпадає необхідність. Проте, аналізуючи судові вироки, ми спостерігаємо, що найчастіше застосовується такий вид покарання, як громадські роботи (рис. 5) [3].

Рис. 5. Види покарань, які призначаються за вчинення домашнього насильства (2019–2020 рр.)

Саме на такий вид покарання припадає більше половини (51,9%) аналізованих вироків порівняно з іншими видами покарань. Зокрема, якщо порівнювати цей вид покарання з покаранням у вигляді позбавлення волі, ми бачимо, що громадські роботи призначають у 3,5 рази частіше, ніж покарання у вигляді позбавлення волі (13,9%). Тому не зрозуміло, чому під час призначення покарання нехтується і відповідно не застосовується

інститут обмежувальних заходів до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Якщо ми зупинили свою увагу на обмежувальних заходах, то варто зазначити, які обмежувальні заходи застосовуються найчастіше (рис. 6) [3]. За результатами отриманих даних, ми дійшли висновку, що найпопулярнішим є п. 5 ч. 1 ст. 91-1 КК України, а саме: «направлення для проходження пробацийної програми або програми для кривдників» [4, ст. 91-1]. Обов'язок пройти пробацийну програму чи програму для кривдників загалом призначено в 21-му вироку з 30-ти, що складає 70% від усієї кількості обмежувальних заходів, застосованих протягом 2019–2020 рр.

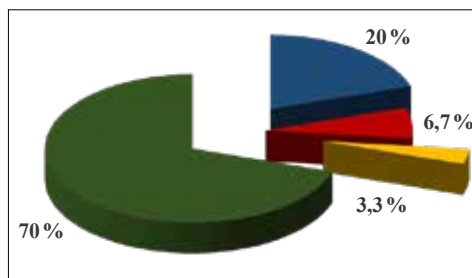

Рис. 6. Обмежувальні заходи, що застосовуються до особи за вчинення домашнього насильства (2019–2020 рр.)

Варто відзначити, що найрідше застосовується такий обмежувальний захід як «заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб» [4, ст. 91-1]. На цей вид обмежувального заходу припадає лише 3,3% аналізованих нами судових вироків. Окрім того, ми хочемо підкреслити факт, що протягом досліджуваного періоду жодного разу не накладено обов'язок у вигляді обмеження спілкування з дитиною.

Отже, враховуючи зазначене вище, за результатами проведеного аналізу стану кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства ми робимо такі **висновки**:

1) Протягом аналізованого періоду спостерігається швидкий темп зростання кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства (+107%). Відмічено і збільшення коефіцієнта цього кримінального правопорушення. Зокрема, в 2020 році коефіцієнт збільшився на 2,75 одиниць порівняно з попереднім роком;

2) за досить невеликий проміжок часу спостерігається збільшення частки кількості кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства у структурі кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи (з 1% у 2019 р. до 2,1% у 2020 р.). Окрім того, зросла й динаміка цього кримінального правопорушення в усіх областях. Максимальне збільшення цього показника спостерігається у Волинській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Тернопільській і Чернігівській областях;

3) негативна картина простежується і в застосуванні обмежувальних заходів. Зокрема, лише в 2,7% аналізованих нами судових вироків поряд з покаранням застосовувалися обмежувальні заходи. Найчастіше застосовується такий обмежувальний захід як «направлення для проходження пробачійної програми або програми для кривдників» (70%).

Загалом ми можемо зробити висновок, що спостерігається негативна тенденція – збільшення кількості кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства.

У статті досліджено стан кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства в Україні за період 2019–2020 роки. На підставі проведеного аналізу кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства встановлено, що

за останні роки простежується тенденція до зростання показника зареєстрованих кримінальних правопорушень та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили такі правопорушення.

Акцентовано увагу на тому, що зростання рівня кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства пов'язано з виявленнями цих правопорушень, а також збільшенням кількості звернення жертв, які нині звертаються до правоохоронних органів, вказуючи на ознаки насилля в сім'ї та заповідання їм неправомірної шкоди.

Проаналізовано стан кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства на підставі статистичної бази, зокрема статистичних даних Генеральної прокуратури України, Держкомітету статистики України та 460 кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством за період 2019–2020 роки. Статистичні дані Генеральної прокуратури України вказують на швидке зростання загальної кількості кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства в 2020 році. Вважаємо, що одним із факторів такої тенденції до збільшення цього показника є те, що цей вид кримінального правопорушення по суті все більше виходить із категорії латентності.

На підставі аналізу судових вироків встановлено, що в разі призначення покарання за кримінальні правопорушення у вигляді домашнього насильства найчастіше застосовуються громадські роботи як вид покарання. Зосереджуючи увагу на обмежувальних заходах, які можуть застосовуватися до особи, що вчинила домашнє насильство, варто зазначити, що найпопулярнішим є п. 5 ч. 1 ст. 91-1 КК України, а саме «направлення для проходження пробачійної програми або програми для кривдників».

Підсумовуючи проведений аналіз стану кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства, ми констатуємо, що спостерігається негативна тенденція – збільшення кількості кримінальних правопорушень у вигляді домашнього насильства.

Ключові слова: домашнє насильство; стан кримінальних правопорушень; покарання; обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Yuschyk O., Prodan T. The state of criminal offenses in the form of domestic violence

The article examines the state of criminal offenses in the form of domestic violence in Ukraine for the period 2019–2020 years. Based on the analysis of criminal offenses in the form of domestic violence, established that in recent years there has been a tendency to increase the rate of registered criminal proceedings and prosecute those who committed such offenses.

Is emphasized that the increase in the level of criminal offenses in the form of domestic violence is associated with the detection of such offenses, as well as an increase in the number of victims who now turn to law enforcement agencies to show signs of domestic violence and harm.

Analyzed and summarized the state of criminal offenses in the form of domestic violence based on empirical basis, namely: statistics of the Prosecutor General's Office of Ukraine, the State Statistics Committee of Ukraine and 460 criminal proceedings related to domestic violence for 2019–2020. Statistics of the Prosecutor General's Office of Ukraine indicate that the total number of criminal offenses in

the form of domestic violence in 2020 characterized by a rapid increase in the total number of criminal offenses of this type. We believe that one of the factors in such a rapid trend to increase this indicator is that this type of criminal offense is essentially increasingly out of the category of latency.

Based on the analysis of court verdicts, it been established that public works are most often used as a form of punishment when sentencing for criminal offenses in the form of domestic violence. Focusing on restrictive measures that applied to a person who has committed domestic violence, it noted that the most popular is i. 5 p. 1 a. 91-1 of the Criminal Code of Ukraine, namely: «referral for a probation program or a program for offenders».

It summing up the analysis of the state of criminal offenses in the form of domestic violence, it noted that there is a negative trend – an increase in the number of criminal offenses in the form of domestic violence.

Key words: domestic violence, state of criminal offenses, punishments, the restrictive measures applied to perpetrators of domestic violence.

Література

1. Генеральна прокуратура України. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 20.07.2021).
2. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.07.2021).
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 23.07.2021).
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 24.07.2021).